

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR MALÍŘSTVÍ 3

PAINTING STUDIO 3

Devoted soldier of eclecticism

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Jan Adam Žufníček

VEDOUCÍ PRÁCE

MgA. Veronika Vlková

BRNO 2023

OBSAH DOKUMENTACE:

TEXTOVÁ ČÁST
OBRAZOVÁ ČÁST

s. 4–8
s. 9–15

TEXTOVÁ ČÁST

Abstrakt

Moje Bakalářská práce *Devoted soldier of eclecticism* je výstavní projekt. Výstupem je fyzická série obrazů a objektů. Předmětem výstavy, respektive série tvořící bakalářskou práci, je polemika o metamodernismu. Esenciální pro představované obrazy a objekty je konceptuální přístup k referenci a prolínání zdánlivě nesouvisějících inspiračních zdrojů. Mnou představovaná díla v sobě obsahují polemiku o současné situaci v umění. Zobrazují často obyčejné věci (boty, holuby, balóny), které obohacují o filosofický či duchovní význam. Využívám klasických jednoduchých kompozic a naivního zobrazování, abych posílil napětí mezi obyčejným a nadpřirozeným. Zatímco obrazy zachycující jednotlivé situace, objekty pak hovoří o vztahu lidských bytostí (antropomorfizované meče) k často těžce popsatelným a chápaným konceptům.

Klíčová slova

metamodernismus, fantazie, duchovnost, antropomorfizace, naivismus, nový romantismus, magie

Abstract

My bachelor's thesis *Devoted soldier of eclecticism* is a series of paintings and objects. The main theme of exhibition which should be based on these artifacts is a polemic about meaning of metamodernism in contemporary art. Conceptual approach to artistic reference is essential for all pieces. I am often depicting mundane objects (boots, pigeons, air balloons) enriched by philosophical or spiritual meanings. To create a tension between simple and metaphysical, I am using simple compositions and naive painting techniques. There is usually some concrete situation or polemic happening in my paintings. If paintings would be philosophical concepts, objects would represent how human beings (anthropomorphised swords) approach these often complicated phenomena.

Key words

metamodernism, fantasy, spirituality, antropomorfization, naive art, new romanticism, magic

New sincerity

Mohlo by se zdát, že doba velkolepých prohlášení a autoritativních pojmů s koncovkou „-ismus“ je již dlouho pryč. Nicméně možná je to právě absence velkoleposti a nekritické suverénnosti, přemíra postmoderní relativizace a nadsázky, co nás dovedlo k nové vlně upřímnosti v umění. Jedním z pojmů, které usilují o to, aktuální stav nějak pojmenovat, a pojem pro mou bakalářskou práci ústřední, je metamodernismus: „*Metamodernismus osciluje mezi modernistickým nadšením a postmoderní ironií, mezi nadějí a melancholií, mezi naivitou a věděním, apatií a empatií, samostatností a kolektivností, celistvostí a roztříštěností*“.¹

Metamoderní přístup k umění je pro mou práci stěžejní z mnoha důvodů, primárně ale proto, že i když maluji galaxie nebo ponožky s Van Goghem, nedělám to ironicky. Umění může být hravé a zároveň seriózní, naivní ale i naplněné významem. Postmoderna pracovala s kombinací vysokého a nízkého – braku, kýče, žánru. Nicméně já se svou prací vymezuji i proti dialektice „vysoký a nízký“. Až moc často se v uměleckých sférách používá slovo „bizár“. Nazvat něco bizárem je elitistické gesto ambasadora vkusu, který se zrovna vysmívá soše z pneumatik, co si samouk vystaví na zahradě. Jeho nadužívání беру jako důkaz toho, že postmoderna, přes teoretický záměr, v relativizování vysokého a nízkého nikdy neuspěla.

Důkazem vykročení za postmoderní paradigma je také obrat k emo-romantismu (termín je spojený nejvíce s textem Michala Novotného „The Emo-Romantic Turn“²). Troufám si tvrdit, že jsme svědky globálního obratu k subjektivnímu prožitku reality, která sama pro sebe objevuje metafyzično. I přes často tendenční vizualitu nelze „romantické“ projevy v současném umění chápat jenom jako generační estetický trend, jak někteří tvrdí. K neporozumění může dojít z mnoha důvodů, já se zaměřím na nekonvenční práci s estetikou žánru – Fantasy a science fiction byly do nedávna chápány jako zábava pro děti nebo geeky, najednou ale jejich vliv proniká do umění v děsivě seriózní formě (biomorfismus). Je to právě tato otevřenost k novým inspiračním materiálům, proces vytahování perel z nevábneho bahna bizarnosti, které považuji za největší přínos emo-romantického obratu.

„*Devoted soldier of eclecticism*“ jsem já sám. Voják se štětcem místo meče vidí tam, kde by někdo dělil na seriózní a bizarní, outsiderské či insiderské³, vysoké a nízké, pouze pestrou paletu barev. Nápís na jeho štítu hlásá, že skvělé umění může stát na hlubokém prožitku z krajiny stejně, jako na hlubokém prožitku z teenagerského graffiti na autobusové zastávce. Mluvíme o čarodějnictví, počítačových hrách, vesmírných lodích. Pojdme mluvit dál – O rapu, psytrance, konspiračních teoriích, ketaminu, Tik-Toku, Simpsonových...

Metodou mojí práce, je v duchu metamodernistického⁴ uvažování, aktivně vyhledávat a propojovat nesourodé elementy. Ty spolu možná na formální i myšlenkové úrovni zdánlivě nemusí souviset, spojuje je ale moje subjektivní zkušenost, ve kterou vkládám maximální důvěru.

¹ Greg DEMBER, „After Postmodernism. Eleven Metamodern Methods in the Arts“, *Medium*, 17. 4. 2018, dostupné online: <https://medium.com/what-is-metamodern/after-postmodernism-eleven-metamodern-methods-in-the-arts-767f7b646cae> (cit. 15. 5. 2023)

² Michal NOVOTNÝ, „The Emo-Romantic Turn“, *Mousse Magazine*, Fall 2018, no. 65. Dostupné online: <http://moussemagazine.it/emo-romantic-turn-michal-novotny-2018/> (cit. 15. 5. 2023)

³ David DAVIES, „On the Very Idea of ‘Outsider Art’“, *The British Journal of Aesthetics*, 2009, roč. 49, č. 1 (January), s. 25–41, <https://doi.org/10.1093/aesthj/ayn056>

⁴ Timotheus VERMEULEN – Robin van den AKKER, *Poznámky k metamodernizmu*, Praha: Spolek přátel Psího vína, 2017.

Vymezuji se proti dialektice cesty lidského poznání a kultury „mýtu k logu“ a od „magie k vědě“ - stejně, jako myslitelé, kteří mě ovlivnili vnímám mýtus, magii i vědu jakožto stejně relevantní způsoby poznávání světa.⁵

Umění není faktická disciplína. Empirické poznání je pro uměleckou práci stejně relevantní, jako poznání mimosmyslové. Žijeme ve světě, kde jsme konstantně napojeni na nekonečný příjem vjemů. Osobně to nepovažuji za negativní, naopak mi to přijde fascinující. Nevědomí 21. století je chaotické, haptické, avšak fascinující místo. Umění je, ze své podstaty, neustále se vyvíjející proces, a jakožto umělec a oddaný voják eklekticismu, chci být vždy ten, kdo stojí v prvním voji.

Pretext

Několik mých předchozích výstav rozvíjelo cyklus *Ancient aliens*, který sledoval legendy o mimozemských civilizacích, rozpracovával je do nových příběhových vrstev a vytvářel tak alternativní verze lidské existence na pozadí mytologie současných popkulturních narativů. Zároveň v něm tématizují dlouhodobou fascinace historií - jak reálnou tak fiktivní.

Právě historie lidstva a její reinterpretace skrze excentrické učení o archeoastronautech⁶ se staly základem pro sérii objektů odkazujících k fiktivní minulosti lidské rasy. Měl jsem možnost ji prezentovat v brněnské [Galerii ART](#), kde jsem vytvořil instalaci připomínající nástěnku obsesivního hledače skryté pravdy o lidské minulosti. Následující site specific projekt v [Postpost gallery](#) pak více rozpracovával psychedelický či okultní podtón mezidruhové komunikace a zabýval se nemožností racionálně pochopit, jak by mimozemská bytost mohla fungovat a přemýšlet.

Stejně, jako nedokážeme chápat jiné bytosti, nedokážeme se ani objektivně podívat na historii lidstva a pochopit myšlení pradávnych civilizací. Této tématice se věnovala prozatím má poslední mimozemská výstava ve [studiu PRÁM](#). Zde skrze mefatoru o vyspělých zaniklých civilizacích, které se dostaly do kontaktu s obyvateli jiných dimenzí, prezentuji svůj model subjektivní duchovna 21. století.

Pro všechny mé dosavadní realizace je důležitá práce s fenoménem moderního mýtu. Mýtus je jeden ze základních způsobů, jak lidské bytosti chápou sebe a svět okolo. Existenci konspiračních teorií, chápu jako důsledek výše zmíněné absence velkoleposti. Konkrétně se zabývám legendami o mimozemských bytostech, které zpopularizovali pseudoarcheologové jako Erich von Däniken či Graham Hancock.

Výzkum nám ukazuje, že konspirační teorie svojí dialektikou necílí na racio, ale naopak na emoční stránku. Podobně, jako náboženství, jsou tedy primárně otázkou víry. Dá se tedy tvrdit, že paranoidní hon na mimozemšťany je jeden ze způsobů, jak se dnešní člověk propojuje se světem nadpřirozena. V posledních letech lze v umění vyzorovat zvýšený zájem o vše, co se dá jako „nadpřirozeno“ kategorizovat. Univerzální slovo magie většinou značí přítomnost jakési temné vířivé energie v obraze. Často také můžeme vidět objekty, které by pro svou materiálovost, rukodělné zpracování a specifický vizuál mohou působit jako nástroje k provedení zapomenuté ceremonie. Jako by nás magie měla moc propojovat s věčnou astrální planinou, kde se fantazie a podvědomí volně mísí s realitou. Můžeme si tak být jistí, že skalní průrva uprostřed lesa skutečně vede do podzemní říše.

⁵ Claude LÉVI-STRAUSS, *Myšlení přírodních národů*, Praha: Československý spisovatel, 1971.

⁶ Erich von DÄNIKEN, *Šok z bohů*, Praha: Euromedia, 2017. (Nebo jiná kniha od stejného autora, pointa je ve všech podobná.)

Manifestuje se zde archaické pojetí světa, jakožto místa plného tajemství, neznáma, nezemské krásy i hrůzy. Dřívější práce Anny Slamy a Marka Delonga, Štěpána Brože, Matyáše Maláče a dalších, nám umožnily do tohoto světa nahlédnout. Svou inovativní prací s estetikou pohádek, středověkých hradů či art noirového hororu nás propojovaly s mystériem minulosti, tolik lákavým v době definované krizí.

Nyní mám ale pocit, že by si astrální planina zasloužila hlouběji prozkoumat. Není nevědomí místo, kam prosakují všechny filtrované věci? Mám pocit, že jestli je něco nutné filtrovat, je to všudypřítomný digitální hluk. Křičící animované postavičky, kýčovitě vizuály prosí o naši pozornost, všudypřítomná loga korporátů. Nový romantismus postupně přešel v estetický kánon, stejně jako všechny předešlé „-ismy“. Vzniklá díla tak mohou vyvolávat pocit niterného prožitku, který ale nemusí být vůbec přítomný. Je mi sympatická estetika rozpadajících se hradů a začarovaných hvozdů, na druhou stranu je pravda, že z ní pramenící manýrismus degraduje obsažné a duchaplné na pouhou stylistickou anomálii.

Je důležité chápat i líbivý svět Harryho Pottera, kde prvoplánové fungování čar a kouzel pomáhá elitní skupině lidí vést život nezatížený problémy mudlů, jako realistickou podobu magie. Možná to není ono archaické mystično, nicméně k tomu již bylo řečeno hodně. Moje bakalářská práce se zaměřuje na „magii v pozdním kapitalismu“. V obrazech a objektech se zabývám fenomény, které mohou člověka 21. století nejvíce přiblížit k prožitku nadpřirozena – nedomyšlené kouzelnictví Harryho Pottera, kvantový mysticismus, drogy, psytrance a rave, umělá inteligence, Kyber-paranoia... To všechno jsou zrnka písku z astrální planiny.

Věci

Mnou představovaná díla zobrazují často obyčejné věci (boty, holuby, balóny) obohacené o filosofický či duchovní význam. Využívám klasických jednoduchých kompozic a naivního zobrazování, abych posílil napětí mezi obyčejným a nadpřirozeným. Pastózní vrstvy barvy a olejového pastelu jsem nanášel na hrubé plátno. Záměrně jsem recykloval stará plátna a využíval strukturu, která vznikla na jejich zadní straně během nanášení předchozí malby. Dlouhodobě mi totiž vyhovuje být v dialogu s haptickým povrchem materiálu (tmel, dřevo, provázek).

Pro objekty využívám mimo přírodních materiálů i strukturu vzniklou po ručním nanesení akrylové pasty. Mimo významové vrstevnatosti se tak divák setkává i s vrstevnatostí vizuální. Zatímco obrazy zachycují jednotlivé situace, objekty pak hovoří o vztahu lidských bytostí (antropomorfizované meče) k často těžce popsatelným konceptům. Věřím, že umění má moc zobrazit i to, co nemůžeme verbalizovat.

Rád bych zmínil velký vliv díla Howarda Philipse Lovecrafta na estetiku mě práce a celkový přístup k umění. Již od rané adolescence mě fascinuje jeho pojetí kosmu jako chladného a děsuplného místa, které se volně protíná s říší lidských snů i s jinými dimenzemi, osídlenými bytostmi nám natolik vzdálenými, že se setkání s nimi může vzejít pouze nezemský děs a šílenství. Speciálně bych vyzdvihl povídku *Snové putování k neznámému Kadathu*.⁷ Dále mě ovlivnil Hans Georg Gadamer a jeho filosofický spis *Pravda a metoda*.⁸ Zde popsaná idea hermetického kruhu je stěžejní pro moje pojetí lidské minulosti jakožto místa, které nemůžeme nikdy plně pochopit, a je pro nás tedy nezbytné jej vyplňovat vlastními představami.

⁷ H. P. LOVECRAFT, *Volání Cthulhu*, Praha: Plus, 2012.

⁸ Hans-Georg GADAMER, *Pravda a metoda I: nárys filozofické hermeneutiky*, Praha: Triáda, 2020.

Série *Xenogenesis* od Octavie E. Butler⁹ mě oslovila inovativním pojetím příslušníků mimozemské rasy a kombinací progresivního pojetí palčivých environmentálních otázek a nevšední kreativity. Celé dílo autorky mělo velký vliv na mé vnímání „mimozemskosti“ a tomu, jaký k ní máme jako lidé vztah. Velký vliv na moji tvorbu má hudba – Bladee jako výrazná osoba undergroundové rapové scény se mě dotkl svými melancholickými texty o vyprázdněnosti života a nudě, stejně jako inovativním postojem ke queer identitě a duchovním, tématům v rapu. Další Inspirativní umělci jen jmenovitě: Pieter Brueghel starší, William Blake, Franz Sedlacek, Karel Malich, Bedřich Dlouhý, Květa a Jitka Válový, Anna Udenberg, Roman Výborný, Bora Akıncitürk a Paul Ferens.

⁹ Octavie E. BUTLER, *Úsvit: xenogenesis*, Frenštát pod Radhoštěm: Polaris, 1997. Octavia E. BUTLER, *Rituály dospělosti: xenogenesis 2*, Frenštát pod Radhoštěm: Polaris, 1998. Octavia E. BUTLER, *Imago: xenogenesis 3*, Frenštát pod Radhoštěm: Polaris, 2000.

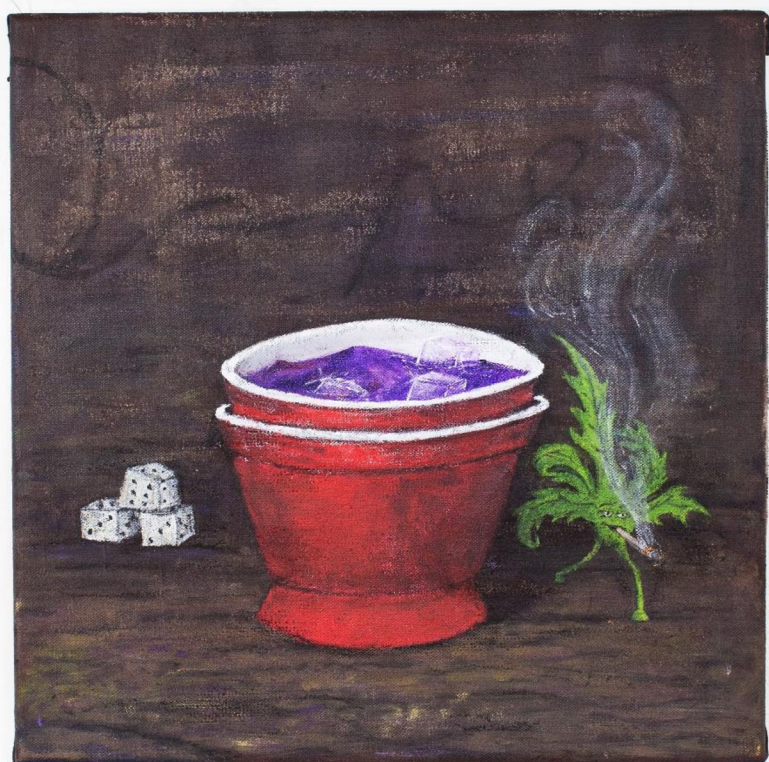
OBRAZOVÁ ČÁST

Three Balloons, akryl na plátně, 100 × 100 cm, 2023

Rethinking Magic, akryl na plátně, 50 × 50 cm, 2023

The Holy Grail pt.2, akryl na plátně, 50 × 50 cm, 2023

Keep your curious drone tied as you would your mad dog, akryl na plátně, 50 × 50 cm, 2023

The Ivory Tower, akryl na plátně, 90 × 70 cm, 2023

My body's not a temple, It is a vessel, akryl na plátně, 90 × 70 cm, 2023

A Still Life With Ants, Mycelium, Balenciaga Defender and Carnivorous Plant
akryl a olej na plátně, 90 × 70 cm, 2023